

Иргэний нисэхийн тухай хуульд байгаа зөрүүтэй хэрэглэгддэг болон алдаатай заалтууд

3 дугаар зүйл. Хуулийн нэр томъёо

- 3.1.5. “агаарын хөлгийн дарга” гэж агаарын хөлгийн удирдлагыг гүйцэтгэж, нислэгийн аюулгүй ажиллагааг биечлэн хариуцаж байгаа нисэгч; (агаарын хөлгийн дарга нь нислэг үргэлжлэх бүхий л цаг хугацаанд өөрөө нислэгийг гардан удирдан гүйцэтгэх агуулгыг илэрхийлж байгаа бөгөөд агаарын хөлгийн дарга нислэгийн туршид агаарын хөлгийн удирдлагыг 2-р нисгэгчиддээ шилжүүлэх нь хэвийн тохиолдол боловч аюулгүй ажиллагааны хариуцлагаа шилжүүлдэггүй тул энэхүү тодорхойлолтын “удирдлагыг гүйцэтгэж” гэснийг ерөнхий утга, агуулгаар буюу агаарын хөлгийн нислэгийг ерөнхийд нь удирдах утга, агуулгаар өөрчлөн найруулах шаардлагатай)
Нисэгч - Энэ хуульд “нисэгч” гэж заасан боловч, бусад баримт бичигт “нисэгч”, “нисгэгч” нэр томъёог хольж хэрэглэсэн.
- 3.1.11. “Монгол Улсын агаарын зай” гэж Монгол Улсын нутаг дэвсгэрээс дээшхи хийн мандлын агаарын давхрагын орон зай; (Нислэг үйлдэх агаарын зай гэж navigable airspace-ийг ойлгодог ба 20 км-ээр хязгаарлагддаг бөгөөд улсын агаарын хил гэвэл олон улсын дүрмээр 100 км хүртэлх агаарын зайг ойлгодог тул тодорхой болгох)
- 3.1.24. “агаарын тээвэрлэгчийн гэрчилгээ” гэж агаарын хөлгөөр арилжааны нислэгийн үйл ажиллагаа эрхэлж эрх олгож буй тусгай зөвшөөрөл; (Агаарын тээвэрлэгчийн гэрчилгээг зөвхөн агаарын тээврийн болон тусгай зориулалтын үйл ажиллагаа эрхлэгчид олгодог ба арилжааны нислэгийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг чөлөөт нисэхийн үйл ажиллагаа эрхлэгчид олгохгүй)
- 3.1.25. “нисэх баг” гэж нислэгийн хугацаанд агаарын хөлгийн аюулгүй ажиллагааг хангах хариуцлага хүлээсэн, хүчин төгөлдөр мэргэжлийн үнэмлэхтэй агаарын хөлгийн багийн гишүүд; (Нисэх багийн гишүүн гэж нислэгийн хугацаанд агаарын хөлөгт нисгэгч, эсхүл нисэх-инженерийн үүрэг гүйцэтгэхээр үйл ажиллагаа эрхлэгчийн томилсон, зохих ёсоор мэргэшсэн этгээдийг;)
- 3.1.26. “агаарын хөлгийн зорчигч” гэж агаарын хөлгөөр зорчихоор агаарын тээвэрлэгчтэй гэрээ байгуулсан этгээд. (Зорчигч гэж агаарын хөлгөөр тээвэрлэж байгаа багийн гишүүдээс бусад этгээдийг ойлгоно)

4 дүгээр зүйл. Хуулийн үйлчлэх хүрээ

- 4.1.3. гадаад улсын хуульд өөрөөр заагаагүй бол тухайн улсын нутаг дэвсгэрт байрлаж байгаа Монгол Улсын иргэний агаарын хөлгийн үйл ажиллагаа. (Хуулийн 2.2-т зааснаас бусад тохиолдолд МУ-ын бүртгэлтэй, эсхүл МУ-ын агаарын тээвэрлэгчийн бүх агаарын хөлөгт хамааралтай)
- 4.2. Энэ хууль нь улсын агаарын хөлгийн нислэгийн хөдөлгөөн болон улсын агаарын хөлгөөр арилжааны нислэг үйлдэх бүх үйл ажиллагааг зохицуулна. (Улсын агаарын хөлгөөр арилжааны нислэг хийх хориотой. Зорчигчийн амь нас үрэгдвэл даатгалыг төр өөрөө хариуцах үүрэг хүлээдэг. Энэ хуулиар иргэний агаарын хөлгөөр нислэг үйлдэхтэй холбоотой бүхий л үйл ажиллагааг заасан хэдий ч 4.2 болон Улсын нисэхийн тухай хуулийн 10.5-д зааснаар энэ хуулиар улсын агаарын хөлгөөр арилжааны нислэг үйлдэхтэй холбогдсон харилцаанд үйлчлэхээр заасан нь хуулийн зорилттой нийцэхгүй байна. (ИНтХ-ийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээний тайлан 2018 - шигтгээ 25))

6 дугаар зүйл. Засгийн газрын бүрэн эрх

- 6.1.2. иргэний нисэхийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний санал болгосноор иргэний нисэхийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дарга **болон Нисэхийн аюулгүй ажиллагааны хяналтын Улсын ерөнхий байцаагч**ийг томилох, иргэний нисэхийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дүрмийг батлах; *(ICAO-гийн шаардлагаар ИНЕГ-ын Дарга болон нислэгийн аюулгүй байдлыг хариуцсан ерөнхий байцаагч 1 хүн байдаг)*

7 дугаар зүйл. Иргэний нисэхийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын бүрэн эрх

- 7.1.9. **иргэний нисэхийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох журмыг батлах;** *(журмаар бус ИНД-ээр зохицуулдаг үйл ажиллагаа. Хэрэггүй заалт)*
- 7.2. Иргэний нисэхийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь энэ хуулийн **7.1.7, 7.1.8, 7.1.9, 7.1.10, 7.1.12**-т зааснаас бусад бүрэн эрхээ бүхэлд нь **буюу** заримыг иргэний нисэхийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад шилжүүлж болно. *(төрийн бодлогын хэмжээнд шийдэх ёстой эрхүүдийг шилжүүлж болохоор оруулсан нь буруу)*

8 дугаар зүйл. Иргэний нисэхийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, түүний бүрэн эрх

- 8.1. Иргэний нисэхийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь Монгол Улсын иргэний нисэхийн үйл ажиллагаанд мэргэжлийн хяналт, зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх үүрэг бүхий **Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг** мөн. *(ИНЕГ нь 21 салбар байгууллага, нийт 2100 гаруй ажилтантай “Төрийн өмчит аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар” гэж Улсын бүртгэлд бүртгэгджээ. Мөн Засгийн газрын тогтоолоор 2012 оны 8 дугаар сарын 27-ны өдрийн 14 дүгээр тогтоолоор “Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг” гэж тодорхойлогджээ. Ийнхүү тус газар нь хоёрдмол статустай байгааг холбогдох байгууллагууд цаашид анхаарах нь зүйтэй байна. (ИНтХ-ийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээний тайлан 2018 - шигтгээ 25))*
- 8.7. Иргэний нисэхийн үйл ажиллагаанд тавих хяналтыг иргэний нисэхийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын **Нисэхийн аюулгүй ажиллагааны хяналт, зохицуулалтын алба бие даан хэрэгжүүлэх бөгөөд албаны дарга нь Улсын ерөнхий байцаагч байна.** *(ICAO-гийн шаардлагаар ИНЕГ-ын Дарга болон нислэгийн аюулгүй байдлыг хариуцсан ерөнхий байцаагч 1 хүн байх ёстой бөгөөд нислэгийн аюулгүй байдлыг ИНЕГ-ын Дарга хариуцах ёстой)*

16 дугаар зүйл. Иргэний агаарын хөлгийг бүртгэх, бүртгэлээс хасах

- 16.1. Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь **өөрийн өмчлөлд байгаа иргэний агаарын хөлгийг гадаад улсад бүртгүүлээгүй бол Монгол Улсын бүртгэлд бүртгүүлж үндэсний таних тэмдэг, бүртгэлийн гэрчилгээ авна.**

17 дугаар зүйл. Иргэний агаарын хөлгийн баг

- 17.2. Монгол Улсын иргэний агаарын хөлгийн нисэх баг нь **иргэний нисэхийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагаас тогтоосон бүрэлдэхүүнтэй байна.** *(Нисэх багийн бүрэлдэхүүнийг үйлдвэрлэгчийн удирдах газрын нислэгийн заавраар тогтооно)*

- 17.3. Монгол Улсын иргэний агаарын хөлгийн нисэх багийн бүрэлдэхүүнд **гадаад улсын иргэн байж болно.** *(Хуулиар хориглоогүй бол болно гэсэн зарчимтай харшилсан, шаардлаггүй заалт)*

18 дугаар зүйл. Иргэний агаарын хөлгийн даргын бүрэн эрх

- 18.2.4. нислэгийн үед агаарын хөлөгт дэг журам сахиулах, нислэгийн аюулгүй байдалд шууд заналхийлж байгаа этгээдийн үйлдлийг **таслан зогсоох** боломжтой бүх арга хэмжээ авах; *(хөлгийн дарга ийм хууль бус үйл ажиллагаанд өөрөө орж, зохицуулахыг Токиогийн конвенциор хориглодог тул тодорхой болгох)*

20 дугаар зүйл. Аэродром орчмын аюулгүйн бүс

- 20.2. Аюулгүйн бүсийн нутаг дэвсгэрийн ашиглалттай холбогдсон асуудлыг **Иргэний нисэхийн багц дүрмээр зохицуулна.** *(Чикагогийн конвенцийн Хавсралтын дагуу ИНД-ийг гаргах ёстой бөгөөд Хавсралтуудад ийм зохицуулалт байхгүй)*

23 дугаар зүйл. Нислэг үйлдэх

- 23.1.2. тухайн төрлийн агаарын хөлгийг нисгэх эрх бүхий нисэх багтай байх;
- 23.1.3. нислэг үйлдэх агаарын хөлөг нь агаарын хөлгийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээ, нислэгт тэнцэх чадварын гэрчилгээ, хөлгийн дотоод бүртгэл, радио станцыг ашиглах зөвшөөрөл зэрэг баримт бичгийг бүрдүүлсэн байх.
- 23.2. **Энэ хуулийн 23.1.2, 23.1.3 дахь заалт нь хэт хөнгөн агаарын хөлөг, агаарын бөмбөлөг болон агаарын хөлгийн загвар /модель/-ын нислэгт хамаарахгүй.** *(ИНД-21, 47, 91, 103, 115, 148-тай зөрчилддөг)*

29 дүгээр зүйл. Агаарын хөлөгт тусламж үзүүлэх

- 29.3. Агаарын хөлөгт аюул тулгарсан, эсхүл аюулд нэрвэгдсэн тохиолдолд зорчигч болон багийнханд цаг алдалгүй мэдэгдэх зорилгоор хөлгийг **иргэний нисэхийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагаас тогтоосон жагсаалтын дагуу түгшүүр, аюулын тухай анхааруулсан дохионы хэрэгслээр тоногдсон байна.** *(агаарын хөлгийн тоноглолыг үйлдвэрлэгч тогтоодог бөгөөд нэмж тоноглох бол зөвшөөрөл авах шаардлагатай тул хэрэггүй заалт)*

30 дугаар зүйл. Олон улсын нислэг үйлдэх зөвшөөрөл, даатгал

30.2. Монгол Улсын агаарын зайд нислэг үйлдэх гадаад улсын агаарын хөлөг нь гуравдагч этгээдэд **учирч болзошгүй хохирлыг хариуцах баталгаа бүхий даатгалтай байна.** *(Тодорхой бус. МУ 2004 онд Монреалийн конвенци элсэн орсон тул конвенцид нийцүүлэн өөрчлөх)*

36 дугаар зүйл. Зорчигчийн даатгал

- 36.1. **Иргэний агаарын хөлгөөр зорчигч нь өөрийн амь насыг даатгуулах үүрэгтэй.** *(зорчигчийн амь насыг даатгал агаарын тээвэрлэгчийн үүрэг)*

37 дугаар зүйл. Иргэний агаарын хөлгийн багийн гишүүдийн даатгал

- 37.1. Иргэний агаарын хөлгийн багийн гишүүдийг албан үүргээ гүйцэтгэж байгаа үед тэдний амь нас, **эрүүл мэндийг** тэдгээрийг ажиллуулагч аж ахуйн нэгж, байгууллага даатгуулах үүрэгтэй. *(Эрүүл мэндийн даатгалыг хувь хүн өөрөө хариуцдаг тул агаарын тээвэрлэгчид хуульчилж, үүрэг болгодог нь буруу. Агаарын тээвэрлэгч нь багийн гишүүдийн амь нас, гэнэтийн ослын даатгалыг хариуцна)*

38 дугаар зүйл. Тээвэрлэгчийн хариуцлагын даатгал

- 38.1. Агаарын тээвэрлэгч нь агаарын хөлгөөр зорчигчийн амь нас, эрүүл мэнд болон гуравдагч этгээдэд учруулсан хохирол, түүнчлэн зорчигчийн ачаа, тээш, шуудан алдагдах, дутах **буюу** гэмтсэн тохиолдолд нөхөн олговор олгох зориулалттай **хариуцлагын даатгалд** даатгуулна. *(Монгол улсын 2004 элсэн орсон Монреалийн конвенцийг заах)*

39³ дугаар зүйл. Агаарын тээвэрлэгчийн гэрчилгээ

- 39³.1. Энэ хуулийн 13.1.1-д заасан агаарын хөлгөөр **арилжааны** нислэгийн үйл ажиллагаа эрхлэх **аж ахуйн нэгж, байгууллага** энэ хууль болон холбогдох дүрэм, журмын шаардлагыг хангасан тохиолдолд иргэний нисэхийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага агаарын тээвэрлэгчийн гэрчилгээ олгоно. *(Агаарын тээвэрлэгчийн гэрчилгээг “агаарын тээврийн үйл ажиллагаа эрхлэх хувь хүнд олгоно” гэж өөрчлөх)*

40 дүгээр зүйл. Агаарын хөлгийн баг, зорчигчийн бие болон тээшинд үзлэг хийх

- 40.2. Зорчигч үзлэг хийлгэхээс татгалзвал **агаарын хөлгөөр тээвэрлэх гэрээг цуцална.** *(аюулгүйн үзлэг хийлгэхээс татгалзвал хамгаалалттай бүсэд нэвтрүүлэхгүй гэж засах)*

Safety & security:

“Нислэгийн аюулгүй ажиллагаа”, “нисэхийн аюулгүй ажиллагаа”, “нисэхийн аюулгүй байдал” гэсэн нэр томъёонуудыг Иргэний нисэхийн тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.5, 3.1.7, 3.1.8, 3.1.13, 3.1.17 дахь заалт, 8 дугаар зүйлийн 8.3 дахь хэсэг, 9 дүгээр зүйлийн 9.1 дэх хэсэг, 18 дугаар зүйлийн 18.1 дэх хэсэг, 20 дугаар зүйлийн 20.1 дэх хэсэг, 22 дугаар зүйлийн 22.1 дэх хэсэг, 28 дугаар зүйлийн 28.1 дэх хэсэг, 40 дүгээр зүйлийн 40.1 дэх хэсгүүдэд ашигласан байна.

Хуулийн дээрхи хэсгүүдэд заасан нэр томъёонуудаас харахад нислэгийн аюулгүй ажиллагаа, нисэхийн аюулгүй ажиллагаа, нисэхийн аюулгүй байдал, нислэгийн аюулгүй байдал гэх зэрэг нэр томъёонууд нь утга, агуулгын хувьд давхардсан, ялгаа зааг нь тодорхойгүй байгаа бөгөөд иргэний нисэхийн тухай хууль тогтоомж болон иргэний нисэхийн үйл ажиллагаанд харилцан адилгүй байдлаар ойлгож, хэрэглэж байгааг анхаарч, шинээр боловсруулах хуулийн төсөлд нэг мөр ойлгож, хэрэглэх боломж нөхцөлийг бүрдүүлэхэд анхаарал хандуулах шаардлагатай байна. (ИНтХ-ийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээний тайлан 2018 - шигтгээ 18)

- 3.1.21. “шинжлэн шалгах” гэж гарч болзошгүй **нислэг-техник**ийн хэргээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор мэдээлэл цуглуулах, дүгнэлт хийх, түүнчлэн гарсан хэргийн шалтгааныг тогтоон **аюулгүй байдлын зөвлөмж** бэлтгэх үйл ажиллагаа; *(Safety order нь дан security биш, голчлон авиа компаниудад өгдөг safety зөвлөмж байдаг)*
- 6.1.2. иргэний нисэхийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний санал болгосноор иргэний нисэхийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дарга болон **Нисэхийн аюулгүй ажиллагааны хяналтын Улсын ерөнхий байцаагчийг** томилох, иргэний нисэхийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дүрмийг батлах; *(safety + security-г бас харууцдаг)*
- 8.4.1. Чикагогийн конвенцийн Хавсралтуудад нийцсэн **аюулгүй ажиллагааны** стандартыг боловсруулж, эрх бүхий байгууллагаар батлуулах **буюу** бүртгүүлэх, тэдгээрийн хэрэгжилтэд хяналт тавих; *(safety + security-ийн дүрмүүд бас багтдаг)*
- 8.4.5. иргэний нисэхийн үйлчилгээний орлогыг хууль тогтоомжийн хүрээнд **нисэхийн аюулгүй ажиллагааг** хангах үйл ажиллагаанд зориулан захиран зарцуулах; *(safety,*

Одоогийн хуулиар аюулгүй байдал гэж тодорхойлогдсон security-г санхүүжүүлэх нь хууль бус болно)

- 8.5. Иргэний нисэхийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь **нисэхийн аюулгүй ажиллагаанд** хамаарах бүрэн эрхийнхээ тодорхой хэсгийг Иргэний нисэхийн ерөнхий газрын ажилтан, томилогдсон байцаагч нарт гэрээний үндсэн дээр албан ёсоор шилжүүлэн гүйцэтгүүлж болно. Энэхүү гэрээнд ажилтны үүрэг, хариуцлагыг тодорхой тусгана. (*safety + security хариуцсан олон байцаагч байгаа нь хууль бус болно*)
- 8.7. Иргэний нисэхийн үйл ажиллагаанд тавих хяналтыг иргэний нисэхийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын **Нисэхийн аюулгүй ажиллагааны хяналт, зохицуулалтын алба** бие даан хэрэгжүүлэх бөгөөд албаны дарга нь Улсын ерөнхий байцаагч байна. (*safety + НААХЗА-нд security хариуцсан олон байцаагч байгаа нь хууль бус болно*)
- **9 дүгээр зүйл. Иргэний нисэхийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын нислэгийн аюулгүй ажиллагааны** хяналт хариуцсан байцаагчийн бүрэн эрх (*safety + НААХЗА-нд security хариуцсан олон байцаагч байгаа нь хууль бус болно*)
- 11.2.4. нисэхийн салбарт гэрээгээр ажил гүйцэтгүүлэх, **нислэгийн аюулгүй байдлыг** хангах зорилгоор холбогдох байгууллагатай хамтран ажиллах, агаарын хөлгийн үзлэг, шалгалт хийх эрх олгох; (*safety*)

18 дугаар зүйл. Иргэний агаарын хөлгийн даргын бүрэн эрх

- 18.2.1. агаарын хөлөг болон түүний **бүхээгт байгаа хүмүүсийн аюулгүй байдлыг** хангах; (*safety*)
- 18.2.3. **нислэгийн аюулгүй байдалд** илт аюул тулгарсан тохиолдолд агаарын хөлөг болон түүний бүхээгт байгаа хүмүүсийн амь насыг аврах зорилгоор нислэгийн төлөвлөгөө болон нислэгийн удирдагчийн өгснөөс өөр шийдвэр гаргах; (*safety*)
- 18.2.4. нислэгийн үед агаарын хөлөгт дэг журам сахиулах, **нислэгийн аюулгүй байдалд** шууд заналхийлж байгаа этгээдийн үйлдлийг таслан зогсоох боломжтой бүх арга хэмжээ авах; (*safety*)
- 21.1. Агаарын хөлөг хөөрөх, буух, явгалах үед агаарын хөлгийн баг чиг баримжаагаа тогтооход зориулсан **аюулгүй байдлын дохио, тэмдгийг** Иргэний нисэхийн багц дүрэмд заасны дагуу аэродром, түүний орчинд байрлуулна. (*safety “ул харааны туслах хэрэгсэл, тэмдэглэгээ”*)
- 22.1. Барилга байгууламж өмчлөгч **буюу** эзэмшигч нь агаарын хөлгийн нислэгийн **аюулгүй ажиллагааг** хангах зорилгоор уг барилга байгууламж дээр **аюулгүй байдлын дохио, тэмдгийг** Иргэний нисэхийн багц дүрэмд заасны дагуу байрлуулна. (*safety, “ул харааны туслах хэрэгсэл, тэмдэглэгээ”. 1 өгүүлбэрт 2 өөр утгаар хэрэглэсэн*)
- 24.3. Монгол Улсын агаарын зайд нислэг үйлдэх замыг холбоо, навигацийн төхөөрөмжөөр **нислэгийн аюулгүй байдлыг** хангах түвшинд тоногдсон байна. (*safety*)
- 24.6. Нислэгийн хөдөлгөөний үйлчилгээний алба энэ хуулийн 24.5-д заасан агаарын хөлгийн тухай Монгол Улсын агаарын зайд **аюулгүй байдлыг хангах эрх бүхий байгууллагад** мэдэгдэж, агаарын хөлгийн нисэх багт зөрчлөө нэн даруй зогсоох **буюу** заасан газар хөлгөө буулгах шаардлага тавина. (*safety*)
- **26 дугаар зүйл. Агаарын зайн аюулгүй байдлыг хангах** (*safety*)
- **Наймдугаар бүлэг. Иргэний нисэхийн аюулгүй ажиллагааны** зохицуулалт (*safety + security*)